

כבתה אין זקוק לה

שו"ת הרשב"א חלק א סימן תקלט

שאלת מה שאמרו גבי נר חנוכה כבתה אין זקוק לה. אם לאחר שהדליק בא לתקנה וכבה אותה בשוגג אם חייב להדליקה פעם שנייה או לא? ואם יחזור וידליקה צריך לחזור ולברך או לא? תשובה מסתברא שאינו חייב להדליקה דהוה ליה **ככבתה דהדליקה עושה מצוה וכבר הדליקה**. ואם בא להדליקה אינו מברך עליה דמצות הדלקה כבר עבדה.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעג סעיף ב

הדלקה עושה מצוה. לפיכך אם כבתה קודם שעבר זמנה אינו זקוק לה, ... הגה: ואם רוצה להחמיר על עצמו ולחזור ולהדליקה, אין לברך עליה (רשב"א סימן תקל"ט, ור"ן).

בית הלוי חנוכה

והנה לכאורה קשה להך מ"ד דס"ל כבתה אין זקוק לה דמ"ש מהא דאמרינן (שם כג) חצר שיש לה שני פתחים צריכה שתי נרות משום חשדא דזימנין דחלפי בהאי ולא חלפי בהאי ואמרי כי היכי דבהאי פיתחא לא אדליק בההיא נמי לא אדליק וא"כ גם בכבה לגמרי יצטרך להדליק משום חשדא. ובודאי דאין מקום לומר דהך כבתה אין זקוק לה איירי רק בהיה הנר חשוך לחודא אבל עדיין ניכר שהיה דלוק מקודם, דודאי דכבתה כולל גם נכבה לגמרי ואפ"ה ס"ל לר"ח דאין זקוק.

ולכאורה היה נראה דבאמת כ"ע מודים דצריך להדליקה משום חשדא ולא פליגא הכא רק בעיקר חיוב המצוה דר"ה ס"ל דמצד המצוה מחוייב לחזור להדליקה דס"ל דכן היה התקנה שיהיה דלוק כל משך הזמן כולו דוקא, ולדידיה גם בעוד הנר דלוק רק שהוא חשוך מוכרח לתקנו דאע"ג דאז ליכא חשדא דכל העובר רואה ומכיר בו שהיה דלוק מכבר מ"מ מחוייב לתקנו משום עיקר המצוה וחיישינן שמא יפשע אז, ור"ח ס"ל דמשום עיקר המצוה אין זקוק לה וממילא כל זמן שהוא דלוק א"צ לתקנו דהא ליכא חשדא דמינכר דמקודם היה דלוק כהוגן אבל כשכבר כבה מודה דצריך להדליקה משום חשדא. והא דלא חייש רב חסדא דלמא יכבה לגמרי ויפשע בו, ויותר קשה לרב דס"ל דגם בשבת מדליק בהם וניחוש שמא יכבה לגמרי ויהיה מחוייב להדליק משום חשדא והרי לא יהיה יכול להדליקו בשבת, גם זה ניחא כיון דלדידהו ליכא חיובא משום עיקר המצוה רק משום חשדא לחודא לא חיישינן בו שמא יפשע כיון דגם אם יפשע לא עביד איסורא דהרי אינו ודאי שיכבה והוא רק חששא בעלמא שמא יכבה וכמו דמבואר לקמן. ועוד יותר י"ל דגם בשמנים הפסולים ליכא למיחש שיכבה לגמרי ואפשר דגם הם אינם כבים לגמרי רק שנעשה אח"כ אורם חשוך וכקרוב לכבות. וכן כתב הרמב"ם בפירוש המשנה הטעם של פסולי שמנים שיהיה אור הנר חשוך וחלוש, הרי דלא כתב כלל החשש דיכבה לגמרי. ומש"ה מאן דס"ל כבתה אין זקוק לה משום המצוה כשנעשה חשוך א"צ לתקנו כלל. **אמנם צ"ע דברי הפוסקים שסתמו דבריהם וכתבו דאין זקוק לה ולא כתבו דכבה לגמרי יצטרך להדליקה משום חשדא:**

...

בגמרא אי נמי לשיעורא. פירש"י שצריך ליתן בו לכתחילה שמן כשיעור הזה ומיהו אם כבתה אין זקוק לה. הנה לפ"ז מוכרח דודאי מצותו לכתחילה שידלק כל השיעור הזה רק דאם כבה אין בו מצוה להדליקה וא"כ הדר קשה דאמאי שרי בהני שמנים היה לו למיחוש דלמא יכבה ונמצא דלא יקויים המצוה כתיקונה, וי"ל דהך חששא שמא יכבה הוא רק חששא בעלמא ומש"ה לא חיישינן ליה רק אם נאמר דאם כבתה יש עליו חיוב להדליקה ואם אינו מדליקה לא קיים המצוה כלל וחיישינן שמא יכבה ויפשע אבל למ"ד אין זקוק לה לא חיישינן לשמא יכבה כלל ואף על גב דלדידיה אם יכבה הרי בודאי לא ידליקה דהא אין זקוק לה וכן בשבת ואפ"ה לא חיישינן לה. אמנם עיין באלפס דכתב פירוש אחר לשיעורא דאחר שדלק זה השיעור ורצה לכבותה או להשתמש לאורה הרשות בידו, ולפי זה אין לנו ראייה והכרח גמור דאיכא מצוה לכתחילה שידלק זה השיעור ואפשר דלכתחילה יכול להדליק גם בפחות מכן ורק דאם נתן הרבה שמן והרי הקצה הוא אותו למצוה ומ"מ אחר זה השיעור כבר פסקה המצוה ויכול לכבותה או להשתמש בו. וא"כ ניחא קושיא הנ"ל בפשיטות. אמנם בודאי דלפי הסברא קשה לומר דלהאלפס לא יהיה שום שיעור להדלקתה וכי נאמר בשמן כל שהוא ודלקה כרגע סגי

לכתחילה, דמאי היכר לנס איכא בהדלקה כל שהוא, ובודאי נראה דגם האלפס ס"ל כפירש"י רק דכתב עוד פירוש מוסיף על הפירוש הפשוט ובפרט לגירסא דידן באלפס דכתב גם כפירש"י...

שו"ת מהרש"ל סימן פה

דיני חנוכה בקיצור מחיבור הגדול הנקרא ים של שלמה.

... הא דכבתה אין זקוק לה (שם) היינו לחיוב **אבל הרוצה לזכות במצוה שלימה יחזור וידליק דלא גרע מן המהדרין ואם כבתה בע"ש צריך לחזור ולהדליק ולא כמהרא"י** ואם בא לתקן הנירות/הנרות וכבה נראה דצריך לחזור ולהדליק אפי' אם כבה בשוגג. מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק

זמן הדלקת נר חנוכה

מסכתות קטנות מסכת סופרים פרק כ הלכה ב

מצות הדלקתו, משתשקע החמה ועד שתכלה רגל מן השוק, ואף על פי שאין ראייה לדבר זכר לדבר, לא ימיש עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה לפני העם. **ואם הדליקו ביום, אין ניאותין ממנו, ואין מברכין עליו, שכך אמרו, אין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו.** ואין חוששין לפתילתו להחליפו עד שיכלה.

מנחות לו, א

ת"ר: תפילין מאימתי מברך עליהן? משעת הנחתן. כיצד? היה משכים לצאת לדרך ומתיירא שמא יאבדו - מניחן, וכשיגיע זמן, ממשמש בהן ומברך עליהן. **ועד מתי מניחן? עד שתשקע החמה, רבי יעקב אומר: עד שתכלה רגל מן השוק, וחכמים אומרים: עד זמן שינה;** ומודים חכמים לר' יעקב, שאם חלצן לצאת לבית הכסא או ליכנס לבית המרחץ ושקעה חמה, שוב אינו חוזר ומניחן.

רש"י שבת כא, ב

לשיעורה - **שיהא בה שמן כשיעור הזה,** ומיהו, אם כבתה - אין זקוק לה.

רי"ף שבת ט. ברב אלפס

והא דתניא מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק לאו דאי כביא הדר מדליק לה אלא דאי לא אדליק (משתשקע החמה מצי לאדלוקי עד שתכלה רגל מן השוק) מדליק או נמי לשיעורא כלומר שצריך ליתן שמן לתוכו כדי שתהא דולק והולך **עד השיעור הזה שאם היתה דולקת והולכת עד השיעור הזה ורצה לכבותה או להשתמש לאורה הרשות בידו.**

עד שתכלה רגל מן השוק עד כמה אמ' ר' יוחנן עד דכליא רגלא דתרמודאיי. פירוש עצים ידועים אצלם נקראים תרמא ובני אדם המביאין אותן נקראין תרמודאיי ומתעכבין אחר שקיעת החמה **כמו חצי שעה** עד שמגיעין לבתיהן:

רשב"א שבת כא:

הא דאמרינן: **מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק.** מסתברא דלאו עכובא היא לומר דקודם לכן אם רצה להדליק אינו מדליק, **דהא ודאי אילו רצה להדליק מדליק סמוך לשקיעת החמה דהא איכא פרוסומי ניסא,** וכענין שאמרו לקמן (**שבת כג:**) בנר שבת דעמוד האש משלים לעמוד הענן, ולומר דבמדליק סמוך לשקיעה איכא היכר דלצורך מצות שבת מדליקו, והכא נמי דכוותה, **אלא דעיקר מצותה לחייבו להדליק אינה אלא משתשקע החמה.** והראיה **הדלקת נר חנוכה בערב שבת, דעל כרחין מקדים עם חשכה לרבה** דאמר בשלהי פרקין (לד:): משתשקע החמה בין השמשות, דבשלמא לרב יוסף דאמר משמיה דרב יהודה אמר שמואל, משתשקע החמה עד שהכסיף העליון והשוה לתחתון יום, לא הוה ראייה, דאפשר לו להדליק בערב שבת משתשקע החמה עד שישוה העליון לתחתון, אלא לרבה דאמר משתשקע החמה הוי בין השמשות,

תקשי דהא תנן (שם). ספק חשיכה ספק אינה חשיכה אין מדליקין את הנרות, וקיימא לן כוותיה הלכה למעשה, אלא ודאי מצוה קאמר ואילו רצה להקדים עם חשיכה מקדים.

אלא מיהו נראה מדברי הרב בעל הלכות, דדוקא קאמר משתשקע החמה, ובערב שבת נמי מדליק משתשקע החמה כרב יוסף, שהוא ז"ל כתב בהלכות חנוכה הא דאמר רב יהודה אמר שמואל (שבת לה:) כוכב אחד יום שנים בין השמשות שלשה לילה, ואלמלא כתבה לכוונה זו, למה כתבה בהלכות חנוכה ומאי שייכא דההיא בחנוכה. ואין צורך לכך כמו שכתבתי.

והא נמי דקתני: עד שתכלה רגל מן השוק. ופרישנא דאי לא אדליק מדליק, לאו למימרא דאי לא אדליק בתוך שיעור זה אינו מדליק, **דהא תנן (מגילה כ.) כל שמצותו בלילה כשר כל הלילה**, אלא שלא עשה מצוה כתקנה, **דליכא פרסומי כולי האי**, ומיהו אי לא אדליק מדליק ולא הפסיד, אלא כעושה מצוה שלא כתקנה לגמרי. וכ"כ מורי הרב ז"ל בהל'.

ופירשו בתוס', דלא אמרו עד שתכלה רגל מן השוק, אלא בדורות הללו שמדליקין בחוץ, אבל עכשיו שמדליקין בבית בפנים, כל שעה ושעה זמניה הוא, דהא איכא פרסומי ניסא לאותם העומדים בבית. ומיהו לכתחילה מצוה להדליק משתשקע החמה מיד, דזריזין מקדימין למצות, ואמרינן לקמן (שבת כג:): רב הונא הוה רגיל וחליף אפתחא דר' אבין נגרא, חזא דהוי רגילי בשרגי אמר תרי גברי רברבי נפקי מהכא.

אי נמי לשיעורא. פירש הרב אלפסי ז"ל בהלכות, שאם היתה דולקת והולכת עד השיעור הזה, ורצה לכבותה או להשתמש לאורה הרשות בידו. ונראה מדבריו שאם כבתה שמותר להסתפק מותר השמן שבנר, וכל שכן הוא שלא היקצה אותו אלא למצותו וכל זמן שדולקת והולכת הא כבתה מותר, דומיא דעצי סוכה ונוי סוכה שמתרין לאחר החג. אבל מקצת מן הגאונים ז"ל אמרו ואם כבתה ונשאר שמן בנר ביום א', מוסיף עליו ומדליק ביום ב', וכן בשאר הימים, ואם נשאר בה ביום אחרון עושה לו מדורה ושורפו במקומו שהרי הוקצה למצותו. ולפי דבריהם, יש לחלק בין זה לעצי סוכה ונוייה, דהתם לאו מקצה להו אלא לימי החג, לפי שעושין להשאיר אחר החג, ולא מקצה להו למצותן לגמרי, אבל שמן ופתילה שעשוין להתבער לגמרי כי יהיב להו בנר לגמרי מקצה אותן למצותן, דאין אדם מצפה מתי תכבה נרו, ואם נשתיירו הרי הן אסורים שהרי הקצה אותן לגמרי למצותן, ודומה לעצי סוכה ונוייה שנפלו בתוך החג שאסורים כדמוכח במסכת ביצה בפרק המביא (ביצה ל:).

חדושי הריטב"א שבת כא, ב

ועיקר מצותה משתשקע החמה. פי' היה נראה כי סוף השקיעה דהיינו בין השמשות קאמר, דהכי משמע האי לישנא כדפירש ר"ת ז"ל בסוף פרקין (ל"ה א'), ומיהו ודאי אם רצה להדליק מתחלת השקיעה מדליק, שאם לא כן נרות של שבת אימת מדליק להו, אלא ודאי כדאמרן דכל זמן שקיעת החמה שהנר אורו מבהיק זמנם להדליק בברכה ולאפוקי קודם לכן.

דאי לא אדליק מדליק. פי' עד שהוא שיעורא בלחוד ומכאן ואילך עבר זמנו, וכתב הרב בעל התרומות ז"ל דהני מילי לדידהו שהיו מדליקין חוץ לפתח ואין היכר לבני רשות הרבים יותר, אבל אגן דמדליקין בפנים ואין היכר אלא לבני הבית, יכול להדליק כל הלילה ועד עמוד השחר, ולפי פירוש זה יש לפרש דה"ק דאי לא אדליק מדליק בחוץ עד ההיא שעתא, אבל בתר הכין אינו מדליק אלא בפנים, דלדידהו נמי ודאי משום דלא מצי למעבד היכרא לרשות הרבים לא נפטר מלעשות היכרא לו ולבני ביתו דהא לקמן אמרינן דבשעת הסכנה מדליקה על [שולחנו ודיו].

עד דכליא רגלא דתרמודאי. פי' מוכרי עצים הנקראים תרמודאי והיו מתאחרים שם ברחוב העיר, ובכל מקום הדבר הזה כפי מה שהוא, והמנהג הפשוט ששיעורו כל זמן שחנויות המוכרים שמן וכיוצא בהם פתוחות.

מהו זמן 'משתשקע החמה'?

רמב"ם חנוכה ד:ה

(ה) אין מדליקין נרות חנוכה קודם שתשקע החמה, אלא עם שקיעתה, לא מאחרין ולא מקדימין. שכח או הזיז ולא הדליק עם שקיעת החמה, מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק. וכמה הוא זמן זה, כמו חצי שעה או יתר. עבר זמן זה, אינו מדליק. וצריך ליתן שמן בנר כדי שתהיה דולקת והולכת עד שתכלה רגל מן השוק.

הדליקה וכבתה, אינו זקוק להדליקה פעם אחרת. נשארה דולקת אחר שכלתה רגל מן השוק, אם רצה לכבותה או לסלקה, עושה:

רמב"ם מאכלות אסורות ט:כח

מי שאכל בשר בתחילה, בין בשר בהמה בין בשר עוף, לא יאכל אחריו חלב עד שישהה ביניהן כדי שיעור סעודה אחרת, והוא **כמו שש שעות**, מפני הבשר של בין השינים, שאינו סר בקינוח:

ספר הישר לר"ת (חלק החידושים) סימן רכא

ולא תימא משעה שרוצה החמה ליכנס ברקיע (דמאן) [דמאז] הוא מתחיל ליאדם אלא **משתשקע החמה שכבר נכנסה ברקיע ועברה בעוביו של רקיע והוא עדיין כנגד החלון**. ומשום שעדיין לא עבר את חלוננו ולא פסק חלוננו ללכת אחרי הכיפה הוא מטיל זהורורין ומאדים מושבו... על כרחיך משקיעת החמה יום גמור הוא. ומשום הכי גרסי' ביה **משקיעת החמה משעה שיתחיל ליכנס ברקיע לשקוע**. ומשתשקע משמע שנכנס כבר ועדיין לא הגיע לאחורי כיפה מכל וכל. וראה לדבר נר חנוכה דאמר' מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק ריגלא דתרמודאי דהוא לילה הוא.

ספר יראים סימן רעד [דפוס ישן - קב]

מצותה **משתשקע החמה בעוד קצת יום** קאמר דכיון שהחשיך קצת לא הוי שרגא בטיהרא ובאותו זמן מתחילין בני אדם לשוב לבתיהן ומתמיהין שרואים נר בעוד היום ויודעים שמחמת מצוה היא ואיכא פרסומי ניסא

טור אורח חיים תרע"ב:א'

(א) מצותה **מסוף** שקיעת החמה עד חצי שעה מן הלילה שאז העם עוברין ושבין ורואין בביתם ואיכא פירסומי ניסא הילכך צריך ליתן בה שמן כזה השיעור ואם נתן בה יותר יכול לכבות לאחר שיעבור זה הזמן וכן יכול להשתמש לאורה לאחר זה הזמן שעבר עיקר מצותה.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעב סעיף א

אין מדליקין נר חנוכה קודם שתשקע החמה, אלא עם סוף שקיעתה, לא מאחרים ולא מקדימים. ויש מי שאומר שאם הוא טרוד יכול להקדים מפלג המנחה ולמעלה, ובלבד שיתן בה שמן עד שתכלה רגל מן השוק.

ביאור הגר"א אורח חיים סימן תרעב סעיף א

אין מדליקין כו' לא כו' ולא כו'. **לשון הרמב"ם לבד תיבת סוף** שהוסיף המחבר מדברי הטור כמ"ש למטה. וכ"נ דעת בה"ג ורשב"א ור"ן כתבו שמותר להקדים וע"ש יוכיח וע"ש ושם בארוכה: סוף שקיעה. כ"כ הטור וכ"כ הרא"ש... **אבל ברשב"א ור"ן משמע בהדיא שהוא תחילת השקיעה אלא דמשמע שם בשקיעה שניה עש"ו**. וע' במרדכי ספ"ב דשבת שכ' דלשון משתשקע מוכח שהוא תחלת השקיעה כמ"ש בפ' הפועלים משיפקסו עד שיפקסו כו' וכן עיקר ועמש"ל בס"י רס"א ס"ב בארוכה:

ביאור הגר"א אורח חיים סימן רסא

וכ"מ שהוזכר **משתשקע החמה הוא בתחלת השקיעה**... וכ"כ בס' יראים והביאו המרדכי בספ"ב דשבת וכת' **דמשתשקע החמה דשם היינו תחילת השקיעה וכן בחנוכה דלשון משתשקע הוא זמן קודם לשקיעה כמ"ש בפ' הפועלים משיפקסו עד שיפקסו מבעיא ליה ובהא ניחא מ"ש אדשימשא אריש דיקלא כו' במתא חזי תרנגולא ולפר"ת הוא קודם לזמן קבלת שבת אלא שדעתו שם שבה"ש הוא קודם לתחילת שקיעה משנוטה מעט ומכירין העולם שרוצה ליכנס ברקיע וכל הזמן דתלתא רבעי מיל הוא קודם לשקיעה ודבריו אינן נראין בזה**

משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעב סעיף א

והנה המחבר סתם כדעת הטור וסייעתו דס"ל דמה שאמר הגמרא דזמן הדלקת נר חנוכה הוא משתשקע החמה היינו **סוף שקיעה** אבל באמת יש הרבה ראשונים דס"ל דכונת הגמרא הוא על **תחלת שקיעה שניה** והוא בערך רבע שעה מקודם ועיין בביאור הלכה שביארנו **דלאותן האנשים הנוהגין להתפלל מעריב בזמנו דהיינו אחר צאת הכוכבים נכון לנהוג כן לכתחלה להדליק קודם מעריב** וכ"כ במור וקציעה וכן נהג הגר"א [אכן יטיל בה כ"כ שמן שידלוק חצי שעה אחר צאת הכוכבים] ואם לא הדליק מקודם והגיע זמן צה"כ יקדים להתפלל מעריב דהוא תדיר וגם יש בה מצות ק"ש שהיא דאורייתא [שע"ת] ודע דאפילו הנוהגין תמיד להדליק אחר תפלת ערבית מן הנכון שיכינו עכ"פ השמן בתוך הנרות קודם תפילת ערבית כדי שיהיה מוכן תיכף אחר תפלת ערבית להדליק דאם יעשה הכל אחר תפלת ערבית בודאי יש לחוש שיעבור עיקר זמן הדלקתו והוא חצי שעה מדינא דגמרא:

ביאור הלכה סימן תרעב סעיף א

* ולא מקדימים - הוא מלשון הרמב"ם עיין בר"ן ורשב"א דפליגי ע"ז [הגר"א] והנה מקור הרמב"ם כתב הרה"מ שהוא ממה דאיתא בשבת כ"ג ע"ב ובלבד שלא יקדים ולא יאחר ויפרש לה דאיירי בחנוכה ולפ"ז לרוב הפוסקים דמפרשי לה דאנר של שבת קאי [הר"ח ור"ש] ותוספות והרא"ש ורבינו יונה והמרדכי בריש פ' תפלת השחר] תו אין לנו מקור לדינו של הרמב"ם וגם הטור בסימן רס"ג נסיב לה לענין שבת וקצת פלא על השו"ע דסתם בסימן רס"ג ס"ד לענין שבת וגם בענינינו לענין חנוכה ואולי דבענינינו סובר הטור ואפשר גם להרמב"ם **שהוא מצד הסברא שאינו ניכר לפרסומי ניסא כשמקדים דשרגא בטיהרא מאי מהני** אבל קשה דהתינוח אם מפרש משתשקע החמה כפשטיה נוכל לומר שקודם שקיעה שאור היום גדול לא מינכר אור הנר וליכא פרסומי ניסא **אבל כיון שהעתיק השו"ע כפירושו של הטור והמרדכי דהיינו מסוף שקיעה והוא צאת הכוכבים בודאי כשמקדים קצת כערך רבע שעה והוא זמן בין השמשות [אפילו לדעת ר"ת וסייעתו] או מעט יותר איכא היכר שהוא ללילה** ותדע בשבת ג"כ פסק השו"ע שם שלא יקדים מטעם שאינו היכר שמדליקו לכבוד שבת ואפ"ה ידוע שמוכרח לכו"ע להדליקו קודם ביה"ש הנ"ל וע"כ **אנו צריכין לומר דמה שאמרו ובלבד שלא יקדים היינו דוקא שמדליקו בעוד היום גדול** שאז אינו מינכר שהוא לכבוד שבת וכן בענינינו שהוא לשם חנוכה וכן מוכח לשון השו"ע שם עי"ש אבל לא כשמדליקו רבע שעה או אפילו חצי שעה לערך קודם צה"כ. והנה הטור כשהעתיק מסוף שקיעה לא העתיק ובלבד שלא יקדים והרמב"ם שהעתיק ובלבד שלא יקדים לא העתיק מסוף שקיעה אלא כתב שמדליקין עם השקיעה [וז"ל בפ"ד מה' חנוכה הלכה ה' אין מדליקין נרות חנוכה קודם שתשקע החמה אלא עם שקיעתה לא מאחרין ולא מקדימין] וכונתו ממש קודם השקיעה [וכענין שאמרו בשבת ל"ג ג' דברים צריך אדם לומר ע"ש עם חשיכה וכו' הדליקו את הנר הרי דלשון עם היינו זמן מה קודם] ואפילו אם נפרש דהרמב"ם סובר כר"ת וסייעתו דהיינו השקיעה השנייה ג"כ אנו מוכרחין לומר דזמן של בין השמשות ומעט יותר כעשרה מינוט מקודם דהוא בס"ה לערך כ"ה מינוט קודם צה"כ אינו בכלל ובלבד שלא יקדים והראיה משבת וכ"ש לפי מה שביררנו לעיל בסימן רס"א מכמה פוסקים דהרמב"ם סובר דצריך להדליק נרות בע"ש קודם שנתכסה השמש מעינינו [ואינו סובר כר"ת דשני שקיעות הן] והוא הנקרא שקיעה א"כ בודאי כשמדליק אפי' קודם שקיעה ג"כ אינו בכלל שלא יקדים אך שלא יקדים הרבה קודם שקיעה דזהו מה שאמרו ובלבד שלא יקדים. **היוצא מדברינו דהמחבר שהעתיק כטור מסוף שקיעה וצירף לזה דברי הרמב"ם שלא יקדים הוא צע"ג.** ואגב דאיירינן בהאי ענינא אכתוב מה דקשה לי בדברי הב"י שכתב ודברי הרמב"ם כדברי בה"ג שכתב אין מדליקין נרות קודם שתשקע החמה אלא עם שקיעתה לא מאחרין ולא מקדימין עכ"ל וקשה הלא הר"ן מקשה על דברי בה"ג ממה דקי"ל לענין שבת דאחר שקיעה אסור להדליק ושם נמי תניא משתשקע וע"כ דבענינינו ג"כ אם רצה להדליק מקודם מדליק ותיירץ דבה"ג יסבור כרב יוסף ושם נמי מותר אחר שקיעה ע"ש ולפ"ז מה יענה להרמב"ם דפוסק כרבה כמו שכתב הרה"מ בפ"ה מהלכות שבת וע"כ אנו צריכין לומר כמו שכתבנו מקודם **דעם שקיעתה היינו זמן מה קודם ג"כ נכלל בעם שקיעתה** ודומיא מה דאיתא בשבת ג' דברים צריך לומר ע"ש עם חשיכה וכו' הדליקו נר ומה שכתב אין מדליקין נרות קודם שתשקע החמה היינו זמן הרבה קודם:

שולחן ערוך אורח חיים תרע"ב:ב'

(ב) שִׁכַח או הִזִיד וְלא הִדְלִיק עִם שְׂקִיעַת הַחֲמָה, מִדְּלִיק וְהוֹלֵךְ עַד שֶׁתִּכְלֶה רֶגֶל מִן הַשּׁוּק, שֶׁהוּא כְּמוֹ חֲצֵי שָׁעָה שָׁאֵז הָעַם עוֹבְרִים וְשׁוֹבִים וְאֶפְסָא פְּרוֹסוּמֵי נֶסֶא; הַלֶּכֶה צָרִיךְ לִתֵּן בֶּה שְׁמֵן כְּזֶה הַשְּׁעוֹר, וְאִם נָתַן בֶּה יוֹתֵר יִכּוֹל לְכַבּוֹתָהּ לְאַחַר שֶׁעָבַר זֶה הַזְּמַן, וְכֵן יִכּוֹל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָה לְאַחַר זֶה הַזְּמַן. {הִגָּה: יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁבְּזְמַן הַזֶּה שֶׁמִּדְּלִיקִין בְּפָנִים אֵינוֹ צָרִיךְ לְזַהֵר לְהִדְלִיק קֶדֶם שֶׁתִּכְלֶה רֶגֶל מִן הַשּׁוּק (דְּבָרֵי עֲצָמוֹ וְטוֹר בְּשֵׁם תוֹסֵפוֹת), וּמְכַל מְקוֹם טוֹב לְזַהֵר גַּם בְּזְמַן הַזֶּה;} וּמִיָּהוּ הֵבִי מְלִי לְכַתְחֵלָה, אֲבָל אִם עָבַר זֶה הַזְּמַן וְלא הִדְלִיק, מִדְּלִיק וְהוֹלֵךְ כָּל הַלַּיְלָה; וְאִם עָבַר כָּל הַלַּיְלָה וְלא הִדְלִיק, אֵין לוֹ תַּשְׁלוּמִין. {הִגָּה: וּבְלִילוֹת הָאֲחֵרוֹת יְדִלִיק כְּמוֹ שֶׁאָרְבָּנֵי אָדָם, אֶף עַל פִּי שְׁלֵא הִדְלִיק בְּרֵאשׁוֹנָה (מְצָא כְּתוּב בְּשֵׁם מִהְרֵי"ל וְאֶגְדָּה וְדְבָרֵי עֲצָמוֹ).}

משנה ברורה אורח חיים תרע"ב:ב'

(י) אֵינוֹ צָרִיךְ – וַיְדִלִיק כְּשֶׁבִנִי הַבַּיִת מְקוּבָצִים יַחַד. וְאִפִּילוֹ לְלַמּוּד אֲסוּר מִשְׁהִיגֵעַ זְמַנָּה וְכ"ש אֲכִילָה וְש"ד וְאִפִּילוֹ הַתְּחִיל פּוֹסֵק:
(יא) כֹּל הַלַּיְלָה – עַד עֲמוּד הַשַּׁחַר וּבִבְרַכָּה וְהֵינּוּ דוֹקָא אִם בְּנֵי הַבַּיִת נְעוּרִים אֲבָל אִם יֹשְׁנִים אֵין לְבַרְךְ עֲלֵיהֶם אֲלֵא יְדִלִיק בְּלֵא בְּרַכָּה דְכִמּוֹ דְלִדִידָהוּ לֹא הִיָּה מְבַרְךְ אֲלֵא בְּזִמְנָה פְּרוֹסוּם הַנֶּס ה"נ לְדִידֵן. וְאִם בֵּא לְבֵיתוֹ קוֹדֵם עַה"ש וּמְצָא ב"ב יֹשְׁנִים מִן הַנֶּכּוֹן שִׁיקִיצֵם כְּדֵי שִׁיכּוֹל לְהִדְלִיק בְּבְרַכָּה:

שו"ת מהרש"ל סימן פה

זִמְנָה הַדְּלִיקָה נְרוֹת חֲנוּכָה מִשְׁתַּשְׁקֶע הַחֲמָה עַד זְמַן שֶׁתִּכְלֶה רֶגֶל מִן הַשּׁוּק וְלא מִקְדִּימִין וְלא מֵאַחֲרֵינּוּ וּמִיד כִּשְׁהַתְּחִיל זְמַנּוֹ לֹא לְאֲכוּל וְאֶף לֹא לְלַמּוּד עַד שִׁיִּדְלִיק וְאִם הַתְּחִיל פּוֹסֵק וְאִם אֵיחָר הַזְּמַן אֶף שֶׁעָשָׂה הַמְצוּה שְׁלֵא כְּתִיקוֹנָה מ"מ זְמַנּוֹ עַד חֲצֵי הַלַּיְלָה שְׁעֵדִיין הוּא פְּרוֹסוּם הַנֶּס אֲבָל לְאַחַר חֲצוֹת עָבַר זְמַנּוֹ וְלִהְיֶה כֹּל לֹא יִתְּכֵן א"ל בַּע"ש

מהדרין

בית הלוי חנוכה

שֵׁם וְהַמְהַדְרִין מִן הַמְהַדְרִין כו'. הִנֵּה הֵא דְמְצִינוּ בְּמִצְוֵה זוּ הַיְדוּר וְיוֹתֵר הַיְדוּר, הַנִּרְאָה מִשּׁוֹם דְּעִיקַר הַנֶּס תְּכִלְתּוֹ הִיָּה רַק מִשּׁוֹם הַיְדוּר מְצוּה לְחוּדָא וְלא מִשּׁוֹם עִיקַר הַמְצוּה דְהָרִי הִיָּה בְּפֶךְ שֶׁמֶן לְהִדְלִיק בּוֹ לַיְלָה אַחַת וְהָרִי הִיוּ יִכּוֹלִים לַעֲשׂוֹת פְּתִילוֹת דְקוֹת בְּיוֹתֵר שֶׁתְּהִיָּה הַפְּתִילָה חֲלֵק שְׁמִינִית מִן מַה שֶׁהִיָּה רִגִיל לְהִיּוֹת בְּכֹל יוֹם מְקוּדָם וְהִיָּה מְסַפִּיק לְשִׁמוּנָה יָמִים וְהִיָּה מְקִיִּים עִיקַר הַמְצוּה דְהָרִי אֵין שִׁיעוֹר לְעוֹבֵי הַפְּתִילוֹת, וְכֹל הַנֶּס הִיָּה רַק מִשּׁוֹם הַיְדוּר מְצוּה שִׁהִיוּ הַנְּרוֹת יָפִים כְּמוֹ שֶׁהִיוּ מְקוּדָם וְע"כ תִּיקְנוּ חֲכָמִים בְּמִצְוֵה זוּ הַיְדוּרִים יוֹתֵר מִבְּכֹל מְצוּה:

צ"ע אגד כמבואר בחוכה דף ל"ג וברמב"ם פ"ז מהל' לולב הל"ז יעו"ש, ועוד בכמה דוכתי, אלא דבכ"מ הרי זהו גופי מלוא לכתחלה שיעשה המלוא בהידור ומן המובחר כדרשין ואנוהו התנאה לפניו במלוא, דזהו יסוד כל הנך דיני כמבואר בשבת דף קל"ג שם ובסוכה דף ל"ג יעו"ש, אולם הרי קו"ל צ"ע דף ע' בהידור מלוא עד שליש במלוא, ויותר אינו מחויב ליתן בעד הידור מלוא, ובגר חנוכה הרי לעולם בהידור יותר משליש, וממילא דאינו מחויב בהידור זה, וזהו ששנינו דהמהדרין נר לכא"ל, דכך הוא הידורה של מלוא זו, למי שרואה להדר, והמהדרין מן המהדרין היינו מי שרואה לקיים מלוא מן המובחר, כמבואר ברמב"ם, אבל חיובא ליכא בזה משום דהוי יותר משליש, באופן שמעיקר התקנה נ"ח שזה לכל המלוא דיש צעשייתה מה שהוא מעיקר המלוא לשיכובא ומה שהוא להידור ומלוא מן המובחר, אלא דבשאר כל המלוא גם זה למלוא שיעשה אותה כהלכה ומן המובחר, וצ"ח לא יזייר זאת משום דלעולם בהידור הוא יותר משליש, ולדבר זה עוררני אחד מן הרבנים שבה אה"ק אם בהידור נ"ח איכא הכך דינא דעד שליש במלוא, ולמדתי זה מדברי רבינו חננאל בשבת שם שכתב ח"ל פי המהדרין מהדרי מלוא כדאמרינן להידור מלוא עד שליש במלוא עכ"ל, ולכאורה אינו מובן מה שהביא הכא הכך דעד שליש במלוא, אולם נראה דכוונתו למש"כ, דלשון המהדרין משמע דאין חיובא להדר, ואין בזה אף מלוא לכתחלה, רק למי שרואה להדר, וע"ז הוא שהביא מהך דינא דעד שליש במלוא וכנ"ל, ושם מלאתי בפ"י הרי"ח צ"ע דף ע' ח"ל עד שליש משלו כלומר מחכר הוא להתנאות במלוא עד שליש מכאן ואילך אם מוסיף יתר על שליש מדה יתירה עושה וכי ד"א מכאן ואילך וכי שאם בא להדר המלוא ביתר משליש בדמי אינו חייב כ"ז מניגטו אבל אם זימן לו וכי וצקש להדר המלוא ביותר משליש הרשות בידו והמהדר המלוא משובח כדתינין צ"ח והמהדרין נר לכא"ל והמהדרין מן המהדרין וכי עכ"ל הרי"ח, וכמדומה שהן הדברים שכתבתי.

והנה יעו"ש עוד בבית הלוי שחקר בטעמא דמלינו במלוא, ז' של נר חנוכה דיונים למהדרין ולמהדרין מן המהדרין. ולכאורה י"ל דהנה באמת הרי מלינו גם בשאר מלוא דיונים של מלוא מן המובחר כמו דאשכחן במילה צ"חין שאין מעכבין וכ"ע בלולב דאם לא אגדו כשר ומ"מ למלוא מן המובחר